

Тема: Конкуренція і монополія. Теорія ринкових структур.

Ринок факторів виробництва і розподіл доходів.

Мета: визначити зміст понять «конкуренція», «конкурентоспроможність», «закон конкуренції», «ринкові структури», «монополія», «олігополія», «антимонопольна політика», «фактори виробництва»; розглянути методи і способи конкурентної боротьби та охарактеризувати типи ринкових структур; з'ясувати особливості функціонування ринку факторів виробництва, розглянути його сутність та основні функції.

План:

- 1. Сутність конкуренції. Методи і способи конкурентної боротьби.**
- 2. Теорія ринкових структур. Типи ринкових структур, їх ознаки.**
- 3. Ринок факторів виробництва, його сутність та функції.**
- 1. Ринок праці і заробітна плата.**

Ключові поняття: конкуренція, конкурентоспроможність, закон конкуренції, цінова конкуренція, нецінова конкуренція, досконала конкуренція, недосконала конкуренція, внутрішньогалузева конкуренція, міжгалузева конкуренція, ринкові структури, монополія, олігополія, чиста монополія, ринок праці, заробітна плата.

Теми рефератів:

1. Конкуренція: основні риси та умови виникнення.
2. Стратегії конкурентної боротьби в умовах ринкової економіки.
3. Вплив галузевої і міжгалузевої конкуренції на ціноутворення.
4. Монополізм в економіці України і шляхи його ліквідації.
5. Типи ринкових структур та ознаки їх класифікації.
6. Особливості олігополістичної конкуренції.
7. Особливості попиту на чинники виробництва.
8. ціноутворення на ринку праці. Заробітна плата як явище ринку.
9. Еволюція форм і систем заробітної плати.
10. Мінімальна заробітна плата та її динаміка в Україні.

Питання для активізації пізнавальної діяльності студентів:

1. У чому полягає сутність конкуренції?
2. Які позитивні і негативні наслідки має конкурентна боротьба?
3. За яких умов виникає конкуренція?
4. Назвати основні типи конкурентної боротьби.
5. У чому полягає сутність методів нецінової конкуренції?

6. Назвати особливості ринку монополістичної конкуренції.
7. Розкрити сутність методів цінової конкуренції.
8. Назвати основні функції закону конкуренції.
9. У чому полягають особливості ринку досконалої конкуренції?
10. Назвати основні типи ринкових структур.
11. Що характеризує ринок олігополії?
12. Від чого залежить попит на фактори виробництва? Чому його називають похідним попитом?
13. У чому полягає особливість ринку факторів виробництва?
14. Які функції виконує ринок факторів виробництва?
15. У чому полягає особливість ціноутворення на фактори виробництва?
16. Розкрийте суть та особливості ринку робочої сили.
17. Що таке заробітна плата як економічна категорія?
18. У чому полягають відмінності між реальною і номінальною заробітною платою?
19. Які фактори визначають динаміку заробітної плати?

Завдання та проблемні ситуації:

Правильні чи неправильні твердження (обґрунтувати відповідь):

1. Лібералізація економіки призводить до скорочення кількості монопольних ринків.
2. Картельні угоди, як правило, виникають на ринках монополістичної конкуренції.
3. Монополія існує тоді, коли є тільки один покупець певного товару чи послуги.
4. Фірма, що має монопольне становище, встановлює на свою продукцію таку ціну, за якою вона може продати максимальну кількість товару.
5. Загальною рисою монополістичної конкуренції та олігополії є взаємозалежність фірм на ринку.
6. Нецінова конкуренція виникає на ринку досконалої конкуренції.
7. Фірми, що зазнають збитків, повинні припинити виробництво.
8. Крива попиту на продукцію фірми-монополіста буде завжди горизонтальною.
9. Найпоширеніший в реальній економіці тип ринкової структури – ринок монополістичної конкуренції.
10. Цінова дискримінація можлива на ринку досконалої конкуренції.

Література:

Основна: П-1, стор. 219-231; ; П-3, стор. 98-120; 353-383; П-5, стор. 139-156; 361-369; П-6, стор. 195-250; П-11, стор. 105-115, 144-147; П-12, стор. 233-264; П-14, стор. 157-167.

Допоміжна: П-1, стор. 61-82; П-5 стор. 38-41.

Методичні рекомендації

Відповідаючи на перше питання, потрібно розкрити зміст поняття «конкуренція» та проаналізувати суперечливу природу даного явища, тобто розглянути як позитивні, так і негативні наслідки конкуренції. Необхідно звернути увагу на те, що конкуренція – не суб'єктивне і не випадкове явище, а об'єктивна економічна сила, яка набирає форми економічного закону; розглянути основні функції закону конкуренції: ціноутворення, регулювання, стимулювання, контрольну та диференціації товаровиробників.

Окремо слід зупинитись на методах конкурентної боротьби (цінова конкуренція, нецінова, чесна і нечесна конкуренція), визначити їх особливості та специфіку застосування. Проаналізувати основні риси досконалої і недосконалої конкуренції та охарактеризувати основні форми конкурентної боротьби (внутрішньогалузеву, міжгалузеву та міжнародну, яка їх поєднує).

Розкриваючи зміст другого питання, потрібно пояснити, що ринкові структури – це стабільні утворення, що відрізняють один від одного кількістю і розмірами учасників, характером продукції, що випускається, умовами виходу на ринок. Тобто ринкові структури – це умови, в яких здійснюється ринкова конкуренція. Слід окремо проаналізувати типи ринкових структур (досконала або чиста конкуренція, монополістична конкуренція, олігополія, чиста монополія), визначити їх переваги та недоліки. У висновку акцентувати увагу на тому, що одним із важливих напрямів державної політики по регулюванню економічних процесів є антимонопольна діяльність та доцільно розглянути основні методи антимонопольної політики.

При відповіді на третє питання необхідно пояснити, що включає в себе ринок факторів виробництва, проаналізувати його суб'єкти та окремо зупинитись на функціях. Визначити значення ціноутворення на ресурси у їхньому розподілі між різними галузями і підприємствами.

Розглядаючи четверте питання, потрібно проаналізувати ринок праці як одну з найважливіших складових загальноекономічного ринкового механізму, пояснити, що це ринок, на якому продається і купується особливий товар – виробничий ресурс. Слід звернути увагу на те, що заробітна плата виражає ринкову вартість використання найманої праці; пояснити, чим відрізняється номінальна заробітна плата від реальної; визначити чинники, що зумовлюють зростання заробітної плати; визначити

місце у науковообґрунтованому формуванні рівня реальної заробітної плати
мінімальної заробітної плати.

